

CHƯƠNG 4:

THIẾT KẾ HỆ THỐNG

Nội dung

2

- 4.1. Thiết kế cơ sở dữ liệu
- 4.2. Thiết kế form và giao diện
- 4.3. Thiết kế logical và vật lý

4.1. Thiết kế cơ sở dữ liệu

3

- Thiết kế các trường
- Thiết kế bản ghi
- Thiết tệp

a. Thiết kế các trường

4

- ◆ **Trường** là một đơn vị dữ liệu nhỏ nhất mà phần mềm hệ thống nhận ra & thao tác
- ◆ **Mục tiêu:**
  - Tiết kiệm không gian nhớ (*chọn kích cỡ, kiểu*)
  - Biểu diễn được mọi giá trị (*kiểu, định dạng*)
  - Cải thiện tính toàn vẹn (*biểu diễn, thể hiện*)
  - Hỗ trợ thao tác (*kiểu, định dạng, thể hiện*)
- ◆ Một thuộc tính trong mô hình dữ liệu logic có thể được biểu diễn thành 1 hay 1 số trường

Đặc tả mô tả một trường

5

Loai đặc tả	Mô tả nội dung
<i>Tên trường</i>	<i>Theo quy định của hệ quản trị CSDL</i>
<i>Kiểu trường</i>	<i>Một kiểu được sử dụng trong hệ quản trị CSDL</i>
<i>Kích cỡ (size)</i>	<i>Đơn vị đo biểu diễn giá trị của trường</i>
<i>Mã hoá (coding)</i>	<i>Một cách có thể biểu diễn vắn tắt giá trị của trường</i>
<i>Quy tắc toàn vẹn DL</i>	<i>Đặc tả về giới hạn đặt lên các giá trị trường</i>
<i>Các kiểm soát bảo trì</i>	<i>Giá trị được phép thay đổi khi nó được cập nhật.</i>
<i>Thủ tục của DL mất</i>	<i>Mô tả việc quản lý giá trị mất của trường</i>
<i>Công thức (formula)</i>	<i>Mô tả công thức tính toán giá trị trường cần tính toán</i>
<i>Hằng số kiểm tra</i>	<i>Đặc tả quan hệ toán học với các trường chữ/ số khác.</i>
<i>Toàn vẹn tham chiếu</i>	<i>Đặc tả giá trị trường liên quan đến trong bản ghi khác</i>
<i>Sở hữu (ownership)</i>	<i>Mô tả người có quyền truy nhập, cập nhật</i>

Đặc trưng thiết kế trường

6

- ◆ Kiểu dữ liệu và định dạng (*hệ quản trị cung cấp*):

DECIMAL(m,n)

INTEGER

SMALLINT

FLOAT (m, n)

CHAR (m)

DATE

LOGICAL

OLE

- ◆ Biểu diễn dữ liệu:

- Chọn khoá chính
- Mã hoá dữ liệu
  - Mã hoá phân cấp
  - Mã hoá liên tục
  - Mã gợi nhớ
  - Mã thành phần ngữ nghĩa
- Các trường tính toán

- Kiểm tra tính toàn vẹn dữ liệu
  - Đặt giá trị ngầm định
  - Kiểm tra khuôn dạng
  - Kiểm tra giới hạn
  - Toàn vẹn tham chiếu
  - Kiểm tra giá trị rỗng
  - Quản lý dữ liệu mất

b. Thiết kế bản ghi

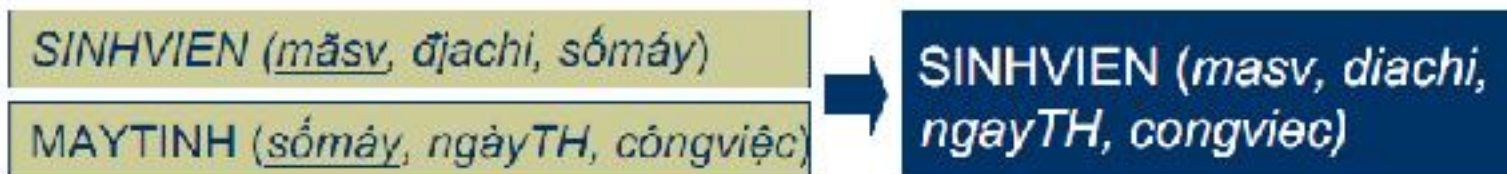
7

- ◆ **Một bản ghi vật lý** là 1 nhóm các trường được lưu trữ ở vị trí kề nhau trong bộ nhớ và được gọi ra đồng thời như 1 đơn vị thống nhất
- ◆ **Phi chuẩn hoá**: Tách/hợp nhất các quan hệ đã chuẩn hóa để được quan hệ phù hợp với điều kiện cụ thể, đạt hiệu quả mong muốn:
  - Độ dài trang máy
  - Nhu cầu sử truy cập thường xuyên/không
  - Bản ghi độ dài thay đổi
  - ...

c. Ví dụ phi chuẩn

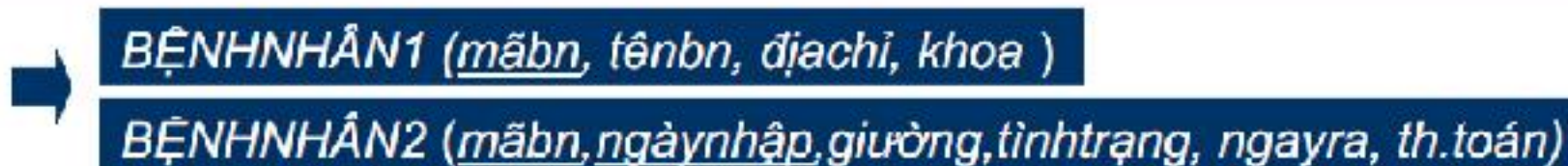
8

- ◆ Hợp nhất hai quan hệ một-một để giảm số tệp

- ◆ Tách quan hệ đã chuẩn thành 2 quan hệ có độ dài bản ghi phù hợp độ dài trang máy

BỆNH NHÂN (*mãbn, tênbn, địachi, ngàynhập, giường, khoa, tìnhtrạng, ngàyra, th.toán*)

d. Thiết kế tệp

9

- ◆ *Một tệp vật lý* là một phần nhỏ của bộ nhớ thứ cấp lưu các bản ghi vật lý một cách độc lập
- ◆ Các loại tệp:
  - Tệp dữ liệu
  - Tệp lấy dữ liệu
  - Tệp giao dịch
  - Tệp làm việc
  - Tệp bảo vệ, sao lưu
  - Tệp lịch sử
- ◆ Con trỏ
- ◆ Phương pháp truy nhập
  - Phương pháp trực tiếp
  - Phương pháp gián tiếp

Thiết kế tệp (tt)

10

- ◆ Tổ chức tệp
  - Tổ chức tệp tuần tự
  - Tổ chức tệp chỉ số
- ◆ Yếu tố cần quan tâm khi thiết kế
  - Lấy dữ liệu nhanh
  - Thông lượng các giao dịch xử lý lớn
  - Sử dụng hiệu quả không gian nhớ
  - Tránh được sai sót và mất dữ liệu
  - Tối ưu hoá nhu cầu tổ chức tệp
  - Đáp ứng được nhu cầu tăng trưởng dữ liệu
  - An toàn

Ví dụ thiết kế tệp

11

Với hệ quản trị CSDL là Access, một tệp dữ liệu được thiết kế với các cấu trúc sau

Table: PHIEUGIAO

<i>Tên trường</i>	<i>kiểu DL</i>	<i>kích cỡ DL</i>	<i>Khuôn dạng</i>	<i>Ràng buộc</i>
<i>so_phieu</i>	text	6	Chữ hoa + số	khoá chính
<i>ma_khach</i>	text	6	Chữ hoa + số	khoá ngoại
<i>ngay_giao</i>	date	8	dd/mm/yy	
<i>noi_giao</i>	text	45		đặt chỉ số
<i>tong_tien</i>	Integer	9	Số nguyên	

4.2. Thiết kế Form và giao diện

12

- Các nguyên tắc nên áp dụng khi thiết kế giao diện
  - Phải hiểu rõ trình độ người sử dụng cũng như đặc thù các công việc của họ
  - Lôi kéo người dùng vào việc thiết kế giao diện
  - Kiểm tra và thử nghiệm việc thiết kế trên người dùng thật
  - Áp dụng các quy ước, thói quen trong thiết kế giao diện, tuân thủ style chung cho toàn chương trình

Các nguyên tắc nên áp dụng khi thiết kế giao diện (tt)

13

- Người dùng cần được chỉ dẫn những công việc họ sẽ đối mặt tiếp theo:
  - Chỉ cho người dùng hệ thống đang mong đợi họ làm gì
  - Chỉ cho người dùng dữ liệu họ nhập đúng hay sai
  - Giải thích cho người dùng hệ thống đang đứng yên do có công việc cần xử lý chứ không treo
  - Khẳng định với người dùng hệ thống đã hay chưa hoàn thành một công việc nào đó

Các nguyên tắc nên áp dụng khi thiết kế giao diện (tt)

14

- Nên định hình giao diện sao cho các thông điệp, chỉ dẫn luôn xuất hiện tại cùng một vị trí
- Định hình các thông điệp và chỉ dẫn đủ dài để người dùng có thể đọc được, đủ ngắn để họ có thể hiểu được
- Các giá trị mặc định cần được hiển thị
- Lường trước những sai sót người dùng có thể gặp phải để phòng tránh
- Không cho phép xử lý tiếp nếu lỗi chưa được khắc phục

Kỹ thuật giao diện người dùng

15

- Hệ điều hành và trình duyệt web
- Màn hình hiển thị
- Bàn phím và các thiết bị trợ

Các phong cách thiết kế giao diện

16

- Giao diện dựa trên cửa sổ và frame
- Giao diện dựa trên menu
  - Menu kéo thả, menu xếp tầng
  - Menu pop-up
  - Thanh công cụ và menu icon
  - Menu siêu liên kết
- Giao diện dựa trên dòng lệnh
- Đối thoại hỏi – đáp

Quy trình thiết kế giao diện người

17

- B1 - Lập sơ đồ phân cấp giao tiếp người dùng hoặc sử dụng lược đồ biến đổi trạng thái
- B2 - Lập bản mẫu đối thoại và giao diện người dùng
- B3 - Tham khảo và tiếp thu ý kiến phản hồi của người dùng. Nếu cần thiết quay trở lại bước 1 và bước 2.

4.3. Thiết kế logic và vật lý

18

- **Thiết kế logic (*Mô hình lôgic*) :**
  - Cho biết hệ thống là gì và làm gì.
  - Nó độc lập với việc cài đặt kỹ thuật.
  - Nó minh họa bản chất của hệ thống.
  - Mô hình lôgic còn có thể được gọi là *mô hình bản chất, mô hình khái niệm mô hình nghiệp vụ.*

Thiết kế logic và vật lý (tt)

19

- **Thiết kế vật lý (*Mô hình vật lý*)**
  - Không chỉ thể hiện hệ thống là gì và làm gì mà còn thể hiện cách thức hệ thống được cài đặt một cách vật lý và kỹ thuật.
  - Nó phản ánh các lựa chọn công nghệ.
  - Mô hình vật lý còn có thể được gọi là *mô hình cài đặt* hay *mô hình kỹ thuật*